

השיעור השבועי

גליון מספר 332

הרב המקדים: הרח"ג נתן נטע לנדמן שליט"א
מרבני העיר חולון

ר"ת	יציאה	כניסה
18:29	17:53	17:01
18:25	17:50	16:58
18:25	17:50	16:58
18:28	17:53	17:01

פרשת תרומה | ד' אדר א' תשפ"ב

להפצת עלונים באזור מגורין
התקשר: 0506-730-831

דיני נ"ט בר נ"ט דהיתרא

ודין "מדיח כלים"

היתר נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא, אם הוא לכתחילה. שימוש במדיח כלים להדחת כלי בשר וכלי חלב, ולפסח. שני מדיחי כלים לבתי מלון ומסעדות. היתר נותן טעם לפגם אם הוא לכתחילה, והדין בבשר בחלב

שמוותר לכתחילה לעשות כן. ע"כ. גם בבדק הבית מרן הביא שוב מה שכתב רבינו ירוחם שאין לגרום לכתחילה לנ"ט בר נ"ט, וכתב על זה מרן: ואין דבריו נראים, אלא לכתחילה נמי מותר לבשל בכלי של חלב דבר שרוצה לאכול עם בשר. עכ"ל. יש הרבה שפלפלו בדברי מרן בבית יוסף ובבדק הבית איך למד מדברי ספר התרומה שהוא מתיר לכתחילה, ומה כוונתו כשחלק על רבינו ירוחם, וגם בש"ך הארוך דן בזה, אבל לשון הבית יוסף מפורש שמוותר לכתחילה לבשל דבר פרווה בכלי חלבי כדי לאכלו עם בשר. וכן להיפך, מותר לקחת תבנית שאפה בה עוף בגריל בצהרים, ולאחר שניקה אותה ולא נשאר בה שום דבר מתבשיל העוף, אופה בה בורקס תפוח אדמה, על דעת לאכלו בארוחה חלבית, כי העוף נותן טעם בתבנית, והתבנית נותנת טעם בבורקס, ומכיון שהבורקס לא מקבל טעם ישירות מהאבא שהוא העוף, אלא מהבן שהוא התבנית, הרי זה נ"ט בר נ"ט דהיתרא, ומותר לכתחילה.

איך מרן חלק על ראשונים

ג. לכאורה יש להתבונן בהיתר זה של מרן הבית יוסף לגרום נ"ט בר נ"ט לכתחילה, שומעים אותנו אברכים² שלמדו בית יוסף יורה דעה סימן צה,

יתקיים בו "תרומ" דרך על צריך (מיכה ה, ח). ויזכה שתמיד שם שמים יתקדש ויתאבה על ידו. וה' יתברך ישבור עול הגוים, ועול אלה שהולכים בעקבותיהם, באלקים נעשה חיל והוא יבוס צרינו. קול ה' בהדר, בזכות חודש אדר. **דברי מרן שליט"א:** חזק וברוך להגאון הבקי בחדרי תורה כפשוטו, כפי ששמעתם אותו, רב בחולון מזה עשרות בשנים, פה מפיך מרגליות, ואנשים אוהבים לשמוע אותו. מרן זצ"ל היה אוהב ומחבב אותו, תמיד כשהיה פוגש אותו - עוד לפני שנים - כשהיה מגיע ליום שכולו תורה בתל אביב, ובבת ים, מרן היה מראה לו חיבה יתירה. אנחנו מברכים אותו שיהיה שלום בחילו, רפואה שלימה לכל בני ביתו, ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה, ויעשה עוד כהנה וכהנה.

² מרן זצ"ל היה מדרבן תמיד את האברכים שמיד אחר החתונה ילמדו בכולל "בית יוסף". והוא בדוק ומונוסה, שמי שהמשיך אחרי החתונה כמה שנים ללמוד גמרות כמו בישיבה, עם הלומדש הישיבתי, אח"כ מתקשה מאד להתחיל בלימוד הבית יוסף. ומתחילים בלימוד איסור והיתר, כי אלו הלכות קשות. ואח"כ כשיהיה מבוגר ולא יהיה לו כח כל כך, ילמד הלכות קלות כמו הלכות תפלה ברכות ובית כנסת. [וראה בס' הספדו של חכם (עמ' רסט) שהביא בשם החזון איש שאמר, שאם ספר ב"י היה יוצא היום מה היו אומרים ע"ז, עוד איזה מלקט. אבל צריכים לדעת שהבית יוסף זה לא מלקט, אלא זהו הרבי' הגדול שלנו, הוא למד כל סוגיא בעיון עמוק ואמיתי, וידע להבין היטב את הראשונים. וכל מ"ש שם זה היה לאחר שלמד הסוגיא כמו ראשון, וצריך

נ"ט בר נ"ט לספרדים ולאשכנזים

א. ¹בשיעור הקודם דיברנו בדין נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא, והסברנו שהספרדים מתירים לכתחילה לגרום לנ"ט בר נ"ט דהיתרא, דהיינו לקחת מחבת בשרי שטיגנו בו באותו יום קציצות בשר וכדומה, ולאחר שניקה אותו מותר לטגן בו לכתחילה ביצה כדי לאכול אותה בארוחה חלבית. אבל האשכנזים מחמירים בזה לכתחילה, ויש אומרים שאם שטפו את הכלי בחומרי ניקוי מותר גם לאשכנזים, אבל לא נראה כך, אלא הם מחמירים לכתחילה גם בזה.

מרן הבית יוסף היתר נ"ט בר נ"ט לכתחילה

ב. המקור להיתר שלנו לגרום לנ"ט בר נ"ט לכתחילה הוא מדברי מרן הבית יוסף (ס' צה), שהביא שם מה שכתבו הגהת סמ"ק (ס' קצח, וס"ס ריג אות ח) והגהות מיימוניות (ד"ק פ"ט מהל' מאכ"א הכ"ג) ורבינו ירוחם (נט"ו אות כח, דקל"ז ע"ד), שירקות וקטניות - כגון תפוח אדמה ואפונה ולובי' או אורז - שבישלו בקדירה חלבית, מותר לאכלם עם בשר, ונראה דוקא בדיעבד, אבל לכתחילה אין לבשל בכלי של חלב דבר שרוצה לאכול עם בשר. וכתב על זה הבית יוסף, אבל בעל התרומה כתב במפתחות (ס' סא)

¹ דברי הרב המקדים הרח"ג נתן נטע לנדמן שליט"א: ברשות ובהרמנא של כבוד ידידי הגדול והדגול מרבבה הראשון לציון שליט"א, יש לי הרבה ספרים של הראשון לציון שליט"א, ובכולם רואים את העמל ואת יגיעת התורה, וזה מלבד הכשרונות הנעלים שהם ברכת שמים, ועליהם מבקשים בברכת אתה חונן לאדם דעת, וכל מי שעוסק בתורה יבקש בצוק העתים, שה' יתברך יסכל את מחשבות האוון והרשע של אנשים שכל התארים השליילים לא ימצו את האמת עבורם, אשר מבקשים לפגוע ברבנות הראשית, הגם לכבוש את המלכה עמי בבית! וזכות התורה תעמוד לנו, מי פילל ומי מילל שאחרי 73 שנות קיום המדינה, יעמדו להלחם כנגד הרבנות, ולערער את אושיות הכשרות והגיוור. כל אחד יתפלל על הרב שליט"א, 'ראשון לציון הנה הנם', כאשר כואב לו, כואב לנו, וכמה כואב להשי"ת על שמצערם אותו בענין הכשרות, ובענין הגיוור, ובענין הכותל הדרומי. צריכים להתפלל ולזעוק לפני השי"ת ללא הפוגה: מחוך ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו, ולבקש שיהיה גיוור כהלכה, גיוור אמיתי, ורות שהיא אמה של מלכות, זכתה לזה רק על ידי שקיבלה עליה את כל התורה והמצוות ["רות" גימטריא 606, בנוסף לשבע מצוות בני נח, סה"כ תרי"ג מצוות]. ואז יתקיים בנו כל "התור" - "התור" אותיות "תורה" ו"תור" אותיות "רות" - נשמע בארצנו. כי יסוד התורה הוא, כשרות על פי ההלכה, וגיוור על פי ההלכה.

יהי רצון שכל מה שזכיתי לומר יהיה ליזכות וברכת "יוסף ה' עליכם", על רבינו יצחק יוסף שליט"א, שה' יוסף לו בריאות ונחת. ובזכות פרשת "תרומה"

וידועים כאמור, שמרן הביא שלשה ראשונים - הגהת סמ"ק, הגהות מיימוניות ורבינו ירוחם - שאסרו לגרום נ"ט בר נ"ט לכתחילה, וחולק עליהם. והלא מרן הבית יוסף בעצמו כתב בהקדמות: כי קצר מצע שכלנו להבין דברי הראשונים, כל שכן להתחכם עליהם ולהכריע בינותם. והאמת שמצאנו בעוד מקומות שמרן חלק על הראשונים, בשו"ת אבקת רוכל (ס' קנה) מרן חלק על הריטב"א בפירוש דברי הרמב"ם, וכתב "לאו קטלי קני באגמא אנן" - אנחנו לא חותכים קנים באגם - גם אנחנו יודעים לפרש. ולכאורה קשה ממה שכתב בהקדמה לבית יוסף, אלא שמרן בתשובה הנזכרת לא חולק בהלכה, אלא בפירוש דברי הרמב"ם, אולם בנידון מרן חולק על הראשונים להלכה, ומתיר לכתחילה לגרום נ"ט בר נ"ט, וצריך להבין איך חלק על דברי הראשונים.

תנא קמא דמסייע

ד. התשובה היא פשוטה, כי מלבד ספר התרומה הנ"ל שדעתו להקל בזה, בבית יוסף (ס"ט פט) הביא מה שכתב הארזות חיים (הל' איסורי מאכלות ס"א סא) בשם רבינו שמשון - אחד מבעלי התוספות - שהיה מתיר לחתוך לחם בסכין של בשר כדי לאכול הלחם עם גבינה, משום דהוי נ"ט בר נ"ט. כלומר סכין שחתכו בו עוף רותח בכלי ראשון, שבדאי הסכין בלע מהעוף אגב דוחקא סכינא, וכמו שאמרו בחולין (ה) בענין חום בית השחיטה, ולאחר שניקה את הסכין מכל שמנונית חותך בו לכתחילה לחם כדי לאכול בארוחה חלבית, כי הבשר נתן טעם בסכין, והסכין בלחם, ועדיין הכל היתר, הרי זה נ"ט בר נ"ט דהיתרא. נמצא שגם רבינו שמשון התיר נ"ט בר נ"ט לכתחילה, וכלשונו: היה מתיר לחתוך. ומכיון שכל המחלוקת כאן היא באיסור דרבנן, כי התורה לא אסרה בשר בחלב אלא דרך בישול, בדרבנן יש לנו לסמוך על המתירים. ואמנם הרב משאש ע"ה פירש דלא דוקא הטעם משום נ"ט בר נ"ט, אלא מטעם אחר היתר. אבל קשה מאד לומר על דברי הראשונים דלאו דוקא, ואם רבינו שמשון כתב הטעם משום דהוי נ"ט בר נ"ט, א"א לומר שהתיר מטעם אחר. והר"ש אינו לבדו. כי מלבד שער דורא שמתיר, וכמ"ש בערה"ש. יש לנו ארבעה ראשונים שכתבו שהוא קיל ממושהו אף לגבי פסח.

תנאי קמאי דמסייע

ה. נוסף עוד דבר, מרן הבית יוסף בהלכות פסח (ס' תנא) הביא כמה ראשונים שהתירו נ"ט בר נ"ט דהיתרא לגבי פסח, חמץ בפסח עצמו אסור במשהו ולא בטל אפילו באלף, אם החמץ נתערב לפני הפסח בששים יש מחלוקת אם הוא חוזר ונעור בפסח, אבל נ"ט בר נ"ט מותר. והסבירו הראשונים - הריטב"א (חולין קיא:) והרמב"ן (הובאו בחוקת הפסח ס' תמו, דנ"ח סע"ד) - הטעם, משום שנ"ט בר נ"ט אין בו אפילו משהו. ולפי זה יש להתיר נ"ט בר נ"ט אף לכתחילה, שהרי אין בו משהו. וגם מדברי הר"ן (הובא בשו"ת בית דוד חיו"ד דכ"א ע"ב) מוכח להתיר נ"ט בר נ"ט לכתחילה. וכשראה מרן הבית יוסף שכמה ראשונים - ובכללם הרשב"א שכתב עליו מרן בבית יוסף (יו"ד ס' קה) שהוא אורו של עולם - כתבו להתיר, סמך על דבריהם הלכה למעשה. גם החזון איש (ס' קט אות ד) התיר נ"ט בר נ"ט בפסח. וכן בשו"ת דרכי נועם (תאו"ח ס' ה) - היה לפני יותר מ-300 שנה - כתב בשם בנו בעל הגנת ורדים שנ"ט בר נ"ט דהיתרא בפסח מותר, והסכים עמו. וכן כתב מהר"ח אבולעפייא (בספר מקראי קודש דף קסט:). וכן פסק בשו"ת יהודה יעלה אסאד (ח"ב ס' רנח אות ג). ולפי זה ודאי שיש להתיר לגרום נ"ט בר נ"ט בבשר בחלב, שהרי אין בו אפילו משהו. וקל וחומר מפסח. ואמנם לכאורה לא ראינו מי שהתיר בפסח להדיא לכתחילה. אך עכ"פ חזין שהתירו נ"ט בר נ"ט בפסח

הרבה להתעמק בב"י. עכ"ד החזון א"א. ובשו"ת שבט הלוי ח"ב (חיו"ד ס' נו) כתב, שהחזון א"א בנעוריו היה לומד הרבה בספרי הטור והבית יוסף, והיו חבריו מלעיגים עליו, שיהיה מזה סך הכל מלמד תינוקות, וסיים ואמר, כי נעשיתי מה שנעשיתי. ע"כ. וידוע שכל גדולי דורו היו משכימים לפתחו.

³ יש גם ספר חוט המשולש של רבי חיים מוואלוז'ין.

מטעם שהוא פחות ממושהו, ובודאי שאין לאסור לכתחילה, שהרי אין בו אפי' משהו ולמה נאסור.

תנאי בתראי דמסייע

ו. וכך פסקו הקדמונים להתיר נ"ט בר נ"ט לכתחילה, יש שו"ת חוט המשולש³ של צאצאי התשב"ץ, ושם (הטור השלישי ס' לג) כתב רבי אברהם אבן טוואה שנ"ט בר נ"ט מותר לכתחילה. וכן פסק הגאון רבי יהודה עייאש בשו"ת בית יהודה (ח"ב ס' צב) - נולד לפני יותר מ-300 שנה - שמוותר לכתחילה לעשות נ"ט בר נ"ט. וכן התיר בשו"ת בית דוד (חיו"ד ס' מב) שהיה רבו של החיד"א.

למרות שיש מחלוקת ההכרעה להתיר

ז. אמנם לא אשקר עליכם - כמו שיש אחרים שמעלימים את הדעה השניה - כי יש פוסקים שאוסרים לעשות לכתחילה נ"ט בר נ"ט, כך כתבו הש"ך (סק"ג) והט"ז (סק"ד) והפרי מגדים (מש"ז ס"ק ד, ה), ועוד, שימו לב: מרן השלחן ערוך היה ספרדי וכולם סביבו - הש"ך והט"ז והמגן אברהם והפתחי תשובה - אשכנזים... ואפילו שהם אסרו לכתחילה נ"ט בר נ"ט, כנגד זה יש ראשונים וגדולי האחרונים שהתירו, ולכן הלכה למעשה מותר לכתחילה לעשות נ"ט בר נ"ט.

במקומות ציבוריים מחמירים כמנהג האשכנזים

ח. כל ההיתר שאמרנו בנ"ט בר נ"ט לכתחילה, הוא דוקא בבית פרטי של ספרדים, אבל בבתי מלון ומסעדות מתארחים שם גם אשכנזים, והם אוסרים נ"ט בר נ"ט לכתחילה, ולכן אין להקל שם לכתחילה, אלא רק בדיעבד שכבר בישלו פרווה בכלי בשרי ועירבו את הפרווה בגבינה, מותר בדיעבד גם לאשכנזים. והאשכנזים אוסרים גבי ביצה שכבר טוגנה במחבת בשרי ב"י לאכלה בגבינה. ולא מתירים אלא כשכבר עירבוה בגבינה. ונמצא שהם מחמירים בשתי דרגות מאתנו, לנו מותר לבשל לכתחילה על דעת לאכול בגבינה, ולהם אסור זה, ואסור גם לאחר שבישל, ורק לאחר שעירב מותר.

מדיח כלים חשמלי לכלי בשר וחלב

ט. נפקא מינה בכל זה גם למדיח כלים חשמלי⁴, מכניסים למדיח את הכלים כשהם מלוכלכים, ורק את החתיכות הגדולות מניחים במשולש שבכיור כדי שלא תהיה סתימה במדיח, כי שירים כאלו לא יוצאים בצינור הניקוז, ומכל מקום יש שאריות של הבשר והעוף דבוקים בכלים, בצהרים מדיחים כלי בשר, ובערב מדיחים כלי חלבי, האם הדבר מותר? במקומות ציבוריים כמו בתי מלון אנחנו מחייבים אותם במדיחי כלים נפרדים לבשר וחלב, כי אם יהיה מדיח אחד, מצוי שיהיו תקלות, זו לא גזירה שאנחנו גוזרים מדעתנו, אלא הנהגה של הרבנות למנוע תקלות.⁵ ונקדים לבאר איך עובד המדיח, מכניסים בו חומר ניקוי לתוך תא מיוחד, ולאחר שטיפה במים קרים, מגיעים מים חמים - המגיעים עד שבעים מעלות חום שהוא ודאי בגדר יד סולדת בו - עם החומר ניקוי, והמים ניתזים על כל הכלים עם החומר ניקוי. כל המים המלוכלכים יוצאים החוצה, והלכלוך הגס כמו שיירי עוף יורדים למגש שנמצא בתחתית המדיח, אחר כך באה שטיפה עם מים חמים בלי חומרי ניקוי, ואז יוצאים הכלים נקיים.

מדיח כלים בשבת

י. יש דנים גם לגבי מדיח כלים חשמלי בשבת, אם מותר להניח את הכלים במגש ולסגור את הדלת, ואחר כך המדיח יפעל על ידי שעון שבת, ועל ידי סגירת דלת המדיח יכול אחר כך לפעול. ונמצא שבסגירתו גרם להפעילו. ואמנם מרן בסימן שלד התיר גרמא, אבל למעשה אנחנו לא מתירים אלא בצירוף נוסף, וכמו שכתב ביביע אומר ח"י (סימן כו) להתיר בשעון שבת בפלאטה רק במרק מבושל, בצירוף מאן

⁴ היום שהכלים חד פעמיים יקרים, וקשה לשטוף "חד פעמי", חוזרים להשתמש בכלי זכוכית ומתכת, והרבה קונים מדיח כלים חשמלי, זה לא כל כך יקר, אפשר לקנות ב-2500 ₪ בתשלומים.

⁵ אפילו שהמדיח שלהם יותר יקר, כל מדיח פרטי עולה 2500 ₪ ומסחרי 15,000 ₪, ובתי מלון ואולמות, יש להם אפשרות כספית לקנות שני מדיחים.

דאמר שאין בישול אחר בישול בלח. וכן ביבי"א ח"ג (סימן יח) החמיר שלא להקדים שעון שבת אלא אם כן במקום מצוה, ואין הבדל בין הקדמת שעון שבת לסגירת דלת המדיח. וכן בחזון עובדיה שבת ח"ו (עמ' קמג) כתב שאין להתיר גרמא כי רבו סעיפיה, אלא במקום חולה ועל ידי מומחה. ועל כן אין להפעיל מדיח כלים בשבת על ידי שעון, גם מצד ההנהגה של חלק החמישי של השלחן ערוך, כי המדיח עושה רעש ויש בזה זילותא דשבתא, וכי זו צורה של שבת?⁶

השטיפה השנייה - נ"ט בר נ"ט

יא. ועוד יש לדון במדיח כלים חשמלי, אם הוא נעשה בשרי או חלבי בעת השטיפה במים חמים, לגבי כלי זכוכית, לנו הספרדים אין בעיה, כי לדעת מרן (סי' תנא סעיף כו) כלי זכוכית לא בולעים ולא פולטים. אבל מדיחים שם גם כלי חרס או מתכות כמו נירוסטה, ולכאורה יש לחוש שהמדיח בלע משיירי הבשר, וכן להיפך. והנה לגבי השטיפה השנייה שכבר אין שומן דבוק בכלים, מרן בשלחן ערוך (סי' צה ס"ג) דן בכיוצא בזה, לגבי קערות של בשר שהודחו ביורה⁷ חלבית במים חמים שהיד סולדת בהם, אפילו אם שניהם בני יומן מותר, משום שהוא נ"ט בר נ"ט דהיתרא, החלב ביורה, והיורה במים, והמים בקערות הבשר, וכן להיפך מקערות הבשר ליורה. ובתנאי שיאמר ברי' לי שלא היה שום שומן דבוק בהם. והוא הדין במדיח כלים חשמלי, שהשטיפה השנייה במים חמים באה על כלים שאין שומן הדבוק בהם, והטעם שהמדיח מקבל מהכלים הוא נ"ט בר נ"ט, כי הבשר נתן טעם בכלים, והכלים במים, והמים במדיח. ולכן אין חשש אחר כך במה שמדיח גם כלי חלב באותו המדיח.

השטיפה הראשונה - נטל"פ

יב. ולענין השטיפה הראשונה במים חמים, אשר באה על כלים שיש שומן הדבוק בהם, שטיפה זו באה יחד עם חומרי ניקוי הפוגמים את הלכלוך והמים, והרי זה נטל"פ⁸ - נותן טעם לפגם, וכתב מרן השלחן ערוך שם בסעיף שאחריו - סעיף ד' - בזו הלשון: יראה לי⁹ שאם נתנו אפר במים חמים שביורה קודם שהניחו הקדירות בתוכה, אף על פי שהשומן דבוק בהם מותר, דעל ידי האפר הוא נטל"פ. עכ"ל. וזה בדיוק מה שקורה בשטיפה החמה הראשונה של המדיח, שעל ידי חומרי הניקוי הוא נותן טעם לפגם, מה לי אפר ומה לי חומרי ניקוי.

דעת האחרונים בחידוש הבית יוסף

יג. אמנם הרבה אחרונים - בעיקר אשכנזים - חלקו על חידושו של מרן הבית יוסף להתיר להדיח יחד את הכלי בשר וחלב המלוכלכים כשיש במים אפר, הש"ך (סי' צה ס"ק כא) הביא ראייה מהתוס' (ק ע"ב סד"ה בשקדם)

⁶ יש שאוהבים לשמוע שירים בסעודת שבת, אבל הוא לא רוצה לשיר בעצמו, אלא מכין מכשיר שמשמיע שירים - מערב שבת על ידי שעון שבת, ומכין שיפצל בשעת הסעודה וישמיע לו את חבושה שר... בגמרא שבת (יח). יש מחלוקת בין רבה ורב יוסף בדין השמעת קול בשבת, וזו מחלוקת מרן השלחן ערוך והרמ"א (סי' רנב ס"ה), אבל האם זו צורה של שבת? ולכן מצד ההנהגה לא עושים כן. בילקוט יוסף (שבת א' עמ' פו) כתבנו כבר בשנת תשנ"א, שאין להתיר דבר זה. ובזמנו שלח לי מכתב הגאון רבי יהושע נויברט ע"ה בעל שמירת שבת כהלכתה, וטען, אתם הרי תמיד אומרים שלא חוששים לאיסור השמעת קול בשבת, אם כן נראה אותך שתכתוב מותר להשמיע שירים בטייפ שמוכן מערב שבת. הוא הבין מדברינו שזה אסור מעיקר הדין, אבל כתבנו לו, תדקדק בלשון שלא כתבנו "אסור", אלא "אין לעשות כן", כלומר לא להורות היתר בדבר, וזה מצד ההנהגה. [ולגבי השמעת קול של שירים, אכן ביבי"א ח"א (ס' כ) כתב הטעם משום זילותא, אבל בחזון ע"ע שבת ה' (עמ' רלז) כתב שטעם האיסור משום שהוא בכלל גזירת השמעת קול].

⁷ היום יש ברז עם זרם חזק וקל לשטוף מים בכיור תחת הברז, אבל בזמנם היה להם איזו חבית מים עם ברזא, עם זרם חלש שקשה להדיח בו כלים, ולכן היו מכניסים את הכלים לתוך קערה גדולה עם מים חמים, ושם מדיחים את הכלים.

⁸ אנחנו אומרים הרבה פעמים בשיעור ראשי תיבות, נטל"פ, נ"ט בר נ"ט, כי צריכים ללמוד ולהכיר ראשי תיבות אלו.

⁹ זה אחד המקומות הבודדים שמרן השלחן ערוך נוקט בלשון זו. גם מרן זצ"ל לא מצאנו כמעט שהשתמש בלשון זו, אולי פעם או פעמיים, בדרך כלל

שהקשו, איך מועילה הגעלה לכלי איסור בן יומן, והרי בכלי הזה בלוע טעם חזיר, וכשמגעיל אותו במים רותחים טעם החזיר נפלט למים, ומי אמר לנו שטעם החזיר לא חזר לכלי בחזרה, וכפולטו כך בולעו? התוס' תירצו מה שתירצו. ולדברי הבית יוסף שמועיל אפר לבטל טעם האיסור, מדוע לא תירצו שנתן במים אפר או חומרי ניקוי כגון סבון ואקונומיקה? אלא ודאי לא מועיל האפר להתיר את טעם האיסור שיבלע בכלי. וגם הט"ז פקפק על ההיתר של מרן בזה. אבל החכם צבי (סי' קא) - לפני כ-300 שנה - חלק על הש"ך והט"ז, ותירץ את הקושיא מהתוס', כי התורה דיברה על הגעלה רגילה ללא אפר או פטנטים אחרים, ולעולם אם היה אפר הוא נטל"פ ומותר, ולכן הוא מסכים עם ההיתר של מרן השלחן ערוך. הפרי חדש (סי' צה ס"ק יט) גם כתב כתירוצו החכם צבי, אלא שהתיר רק במקום הפסד מרובה. ועל כל פנים בסבון של זמננו יש להקל בו יותר, כיון שהוא פגום יותר מאפר, ובזה גם הש"ך יודה להקל, וכמו שכתב היד אפרים על הש"ע י"ד (סי' צה ס"ד). וכן כתבו להתיר הצמח צדק (סי' צא), והמנחת יעקב (סי' נח ס"ק כו). ובכנה"ג (סי' צה הגב"י אות מו) כתב שהמנהג להקל כדעת מרן. וכן כתב בשו"ת בית יהודה עיי"אש (ח"א דק"ד ע"ד). גם השאגת אריה (הובא בספר מדי חדש בחדשו ח"ב עמ' צג) פסק למעשה כדעת מרן. וכן פסק מהר"ח פלאג' בשו"ת חקקי לב ח"א (חיד"ד ס"ב ע"א). וכן פסקו החכמת אדם (כלל מח סעיף טו) והערוך השלחן (סי' צה סעיף כד).

מדוע מרן זצ"ל היה תקיף נגד החולקים

יד. מי שילמד שלחן ערוך וש"ך וט"ז בלבד, או באר היטב, יחשוב שמרן מתיר לבדו, וכולם דחו את דבריו ואוסרים, ולכן צריך לעמוד ולראות מה שכתבו שאר האחרונים. פעם שאלו את הרב אור לציון: האם כבודו חולק על הבן איש חי? השיב: כן, מידי פעם אני חולק. אם כן מדוע לך שותקים, ועל מרן זצ"ל כועסים שהוא חולק על הבן איש חי? מפני שאני מדבר בעדינות, אבל מרן מדבר בתקיפות, הוא מושך אש... היא גופא קשיא, מדוע מרן מדבר בתקיפות? השיב חכם בן ציון: למה הדבר דומה, עומדים בחוץ ורואים את הלבנה היטב, אנחנו מברכים רק אחרי שבעה ימים מעת לעת שנהנים מאורה, והנה אחד אומר לחבירו: זה לא ירח, זה כוכב שביט! איך כוכב שביט, אין לו זנב. והוא מתעקש: זה כוכב! חבירו מתרגז עליו: אתה כוכב... כך אנחנו שלמדנו בית יוסף, שלחן ערוך ונושאי כלים, אבל לא מעבר, אנחנו מדברים בנחת. אבל מרן שבייר כל הלכה עד הסוף עם כל הפוסקים ראשונים ואחרונים והשוות"ם והגיע למסקנא ברורה, אם משהו אומר לו הפוך, הוא מתרגז¹⁰ עליו.

כותבים בענוה, ומי שכותב "יראה לי" משמע קצת גאווה, בפרט אם הוא אברך צעיר.

¹⁰ אמנם בדרך כלל צריך להתאפק, כי יש חולקים מתוך תמימות, אבל לפעמים רואים כאלה שחולקים כדי לקנטר. למשל, שאלו אותנו במי שחזר בתשובה והוריו קונים בבית בשר כשר, אם יכול שלא לאכול הבשר, או שיש לחוש שיפגעו, ואמרתי לו שישביר להם בניהותא, יראה להם ילקוט יוסף בקיצור שלחן ערוך מה שכתבנו בזה, ואין לו לחשוש שמא יפגעו. יכול לאכול את התבשיל ולא את הבשר הכשר. כי לדעת מרן זה ספק טרף. וכיום רוב האשכנזים מחמירים בזה. ובא אברך אחד וחלק על דברינו, ופסק שיאכל הבשר הכשר שמא הוריו ייפגעו. תמוה למה הזדרז לחלוק, האם בשביל שלא נעים לו מאמא שלו או מסבתא שלו, יאכל בשר ספק טרף לדעת מרן? אם יפגעו, שישתו מים קרים... {אמנם יש מקרים שאנו מקילים בענין, שהרי בבתי המטבחים, כמה פעמים כותבים כשר על בשר שהוא כשר למרן, כגון שיש מחלוקת בין מרן לרמ"א ומרן מכשיר והרמ"א מטרף, וכותבים כשר, או שאלה בשחיתה, וכן במקום שיש מחלוקת באחרונים, כגון בשר שהוקפא מ-ג"י והוכשר, כי יש אוסרים להכשירו כותבים כשר במקום חלק. ונמצא שאפי' בשר שכתוב עליו כשר יש לנו ס"ס, שמא הוא באמת חלק וכתבו כשר בגלל סיבה אחרת, ואת"ל שהיתה בו סירכא שמא כהרמ"א שמכשיר. אלא שלמעשה אין לעשות ס"ס כזה, וכמ"ל ביחוד ובחזו"ע סוכות גבי אתרוג ספק מורכב שאין להקל מטעם ס"ס, שמא אינו מורכב, ושמא כמכשירים, כי יש לנו תרי רובי לאסור, רוב האתרוגים מורכבים, ורוב"פ אוסרים מורכבים.

המנהג בבגדאד להקל כדעת מרן

טו. גם הזבחי צדק (סי' צה ס"ק לו) כתב שהמנהג פשוט בבגדאד כדעת מרן, וכאשר שולקים ביצים נותנים אפר במים, מחשש שימצא דם בביצה ותאסור את כל הביצים, אבל על ידי האפר הוא נטל"פ ומוותר. כאשר מרתחים את הביצים יוצאים בועות במים, כיון שיש חורים דקים בקליפת הביצה, ולכן כשמבשלים ביצה בחמין היא מקבלת צבע חום וטעם מהתבשיל, וכל זה מהנזקים של קליפת הביצה. ולכן יש לחוש שאותה ביצה שימצא בה דם בחלמון¹¹ תאסור את כל הביצים, וסומכים על מרן שהאפר פוגם, ונותנים שם אפר, ואז גם אם ימצא דם, זורקים את אותה ביצה, וכל הביצים מותרות. הזבחי צדק היה גדול הדור בבגדאד¹², והוא מעיד שנהגו לסמוך על מרן שעל ידי האפר נעשה נטל"פ ומוותר.

מתי נטל"פ מותר לכתחילה ומתי בדיעבד

טז. לכאורה יש להקשות על ההיתר הזה מהמבואר בגמרא ע"ז (עו). שנותן טעם לפגם אסור לכתחילה, כלי שבלע איסור עד כ"ד שעות יש בו טעם לשבח ואסור לבשל בו מהתורה, כי הוא פולט את טעם האיסור, אבל אחר כ"ד שעות הוא מוציא טעם פגום, ומהתורה אין בו איסור, שנאמר "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשערך תתנה ואכלה", הראויה לגר¹³ קרויה נבלה ואסרתי לך, מה שאין כן נטל"פ שאינו ראוי לגר לא אסרה תורה (ע"ז סו:). ומכל מקום אסרו חכמים קדירה שאינה בת יומא, משום קדירה בת יומא. ואם כן איך מרן השלחן ערוך התיר לכתחילה להדיח כלי בשר וכלי חלב יחד מטעם שהאפר נותן טעם לפגם, והלא נטל"פ אסור לכתחילה. אולם הרשב"א כתב בשלשה מקומות - בחידושו לחולין (קח:). ובתשובה (סימן רסב) ובתורת הבית הארוך (בית ד' ריש שער ד) - חילוק בנותן טעם לפגם, חכמים גזרו לכתחילה על קדירה שאינה בת יומא שתחילת הבליעה היתה טעם לשבח, אבל אם תחילת הבליעה בפגם מותר לכתחילה. ולפי זה המדיח כלי בשר וחלב עם אפר, תחילה נתינת הטעם היא בפגם, וכן במדיח כלים חשמלי שבשטיפה הראשונה במים חמים יש חומרי ניקוי ותחילת הבליעה היתה בפגם, ומותר לכתחילה.

בישול שיירי בשר וחלב

יז. יש עוד קושיא לכאורה על ההיתר של מדיח כלים, שהרי בתחתית המדיח יש מגש שמצטבר שם שאריות הלכלוך, והנה בצהריים הדיח

כלי בשר ונצטברו שם שאריות של בשר, ובערב מדיח שם כלי חלב במים רותחים והמים מבשלים את השיירים של הבשר והחלב, ונמצא מבשל בשר בחלב. אבל התשובה פשוטה, כי כאמור השיירים הללו פגומים מהחומרי ניקוי, ובוזא אין איסור בישול בשר בחלב. בפרט לפי דברי הכסף משנה (פ"א מהל' טומאת מת ה"ב), שכל מה שהתורה אסרה לבשל בבשר בחלב, הוא משום גזירה שלא יבוא לאכול. ולפי זה כשאין חשש כזה שיבוא לאכול - מי יקח מהשיירים האלו לאכול?! - בזה אין איסור בישול.

בישול בשר בחלב בנטל"פ

יח. אמנם לדעת הגאון רבי יהונתן אייבשיץ (בכרתי ופלותי סי' פז ס"ק טו) איסור בשר בחלב שייך גם בטעם פגום, כיון שהתורה לא אסרה בבשר בחלב בלשון אכילה אלא בלשון בישול. ומביא ראיה ממה שכתב הרמב"ם (פ"ד מהלכות מאכלות אסורות ה"א) שאם עירב דבר מר בבשר בחלב ואכלו חייב מדאורייתא. אולם הגאון מליסא בחוות דעת (סי' קג ס"ק א) דחה את הראיה מהרמב"ם, כי הרמב"ם דיבר כשהבשר בחלב היה משובח ונאסר, ואחר כך עירב דבר מר, אבל אם בעת נתינת הטעם כבר היה פגום אין איסור בשר בחלב. והוא הדין גם במדיח כלים חשמלי, שמתחילת נתינת הטעם של הבשר בחלב כבר היה פגום.

מסקנת הדברים הלכה למעשה

יט. מסקנת הדברים, שמותר להשתמש במדיח כלים להדחת כלי בשר וגם להדחת כלי חלב, כי בשטיפה הראשונה שיש לכלוך על הכלים המים באים עם חומרי ניקוי שנותנים טעם לפגם, ובשטיפה השניה שהמים נקיים הרי זה נ"ט בר נ"ט דהיתרא. ויוציא את המגש לאחר הדחת כלי הבשר ולנקותו, ואחר כך ידיח כלי חלב. וכל ההיתר הזה דוקא לבית פרטי, אבל במקומות ציבוריים מצריכים לעשות הפרדה מלאה בין הכלים, ולכן יעשו מדיח כלים אחד לבשר ואחד לחלב.

מדיח כלים בפסח

כ. ההיתר של המדיח כלים לבית פרטי, הוא גם להשתמש בפסח באותו מדיח כלים של כל השנה, אף על פי שהשתמש בו עם שאריות של אטריות וכדומה, אבל כאמור יש את ההיתר של נטל"פ, ונ"ט בר נ"ט. אמנם קודם פסח יעשה במדיח שטיפה במים חמים נקיים, כי כבולעו כך פולטו, ומותר להשתמש באותו מדיח גם לפסח.

האשכנזים, כגון שלא לאכול אורז בפסח, ולא להשתמש בפסח בכלי זכוכית של כל השנה, וכמו שכתב בספר נתיבי עם (סי' תקפב ס"ז), וגם הביאו רב ספרדי מדמשק, והקימו בית מדרש ולימדו אותם תורה וחזרה עטרה ליושנה. ¹³ איהו גר מדובר? גר צדק שהתגייס בבתי הדין שלנו וקיבל עליו עול מצוות וטבל, וגם יש אומדנא דמוכח שישמור תורה ומצוות, וכי גר כזה יאכל נבלה? אולי מדובר בגרים של רפורמת הגיור שרוצים לגייר בלי קבלת מצוות, הם יכולים לאכול נבלות!... [זה ברור שכל הרפורמה בגיור עושים כדי לתת לה"ה דוד סתיו ודומיו לגייר ע"פ השקפתם, הראו לי שכתב שחור ע"ג לבן: "אם בן אדם יגיד "אני מוכן להיות מסורתי", ולהתגייר, אני מקבל. מסורתי, בא לביהכ"נ, עושה קידוש בשבת... בדיעבד גם אם לא קיבל עול מצוות בכלל, זה בסדר". (תמלול מדברי ה"ה דוד סתיו במכון הישראלי לדמוקרטיה כ"ב סיון התשס"ח). שימו לב, גם אם הגר לא יקבל מצוות, רק יהיה מסורתי, יש לגייר אותו, וזה גילוי פנים בתורה שלא כהלכה, שהרי בגמ' מבואר שאפי' אמר שמקבל את התורה ומצוות, ורק דבר אחד מדברנו אינו מקבל, אין לגייר אותו. וכך פסקו כל הפוסקים, הרמב"ם והשלחן ערוך, ואין מי שחולק בזה. והיאך אפשר לפתוח את מערך הגיור ולתת לנו' לגייר. ומדובר כאן בכמות אדירה. יש כיום כ- 450 אלף גויים שעלו מאתיופיה, רוסיה, ואוקראינה. והם רוצים לפתור את הבעיה שהם גרמו לה, במה שהעלו גויים לארץ, ולפתור בעיה זו על ידי גיור שלא על פי ההלכה, ויגרמו בכך להתבוללות איומה ולהרס כרם בית ישראל. גר שיתגייר על ידי רבני ערים אלו, שלא קיבל עליו את כל המצוות, הוא "גוי של שבת" למהדרין! וזו אונאת הגר לומר לו שכביכול הוא נעשה יהודי. אלא כוונת התורה לגר תושב, גר שמקבל עליו שבע מצוות בני נח, גר כזה הוא לא יהודי, ורשאי לאכול נבלות וטרפות.

וה"נ י"ל רוב הכשר הוא מטעם שאינו חלק, ורוה"פ אוסרים בשר מיעוץ הסירכות).

¹¹ ביצה שנמצא דם בחלמון - הצהוב - הרי זה תחילת ריקום אפרוח, והוא אסור כמו נבלה. אבל אם נמצא הדם בחלבון - הלבן - זורק את הדם ואוכל את הביצה. זה היה שייך בזמנו - לפני כמאה וארבעים שנה - שביצים היו של תרנגולים זכר ונקבה, והדם בביצה היה אוסר, אבל בימינו כל הביצים הם ספגא מארעא, התרנגולות מתחממות בארץ ומטילה ביצה, הביצה עטופה בקרום דק, ורגע לפני שהיא מטילה אותה הקליפה מתקשה, כי אם הקליפה היתה מתקשה קודם התרנגולת היתה מתחככת בקרקע והביצה היתה נשברת והתרנגולת היתה נעשית טריפה. ועל כל פנים בביצה שיצאה מחימום התרנגולת, ביצה כזו לא יצא ממנה אפרוח, והדם שלה מותר, ורק מוציאים אותו משום מראית העין, ולכן בכל מקום שהדם נמצא הביצה מותרת. רוב הביצים שבשוק הם של תנובה שמגדלים ביצים ללא זכרים, ורק לפעמים יכול להיות שאיזו זקנה מביאה ביצים למכור, והיא מגדלת אותם במקום שיש זכר, אז הדם שבחלמון אוסר את כל הביצה, אבל בדרך כלל סומכים על הרוב. ומי שיזרוק את הביצה עובר על בל תשחית, כל ביצה שזה כסף, ודי לזרוק את הדם ולאכול את הביצה.

¹² מתחילה היו הרבה חכמים בבגדאד, עד לפני כמאתים ושמונים שנה שהיתה שם מגפה קשה, והרבה ברחו לשדות, והרבנים שנשארו שם נפטרו מהמגפה יחד עם המון רב, בשנת תק"ג, עד שלא נשארו חכמים בבגדאד, וכמו שהעיד בהקדמה לספר צדקה ומשפט, ובספר וזאת ליהודה, ולכן היתה תקופה שלא היו שם חכמים, והביאו לשם גאון אשכנזי שלימד אותם הלכות כמנהג

נהנת? היה שותף בהוראת קבע או בתרומה חד פעמית להוצאת הגיליון!!!

1. הפקדה לחשבון בנק: מזרחי טפחות סניף: 523 מ.ח.נ. 225485 ע"ש עמותת חזון עובדיה בנשר. 2. העברה בבית 0546888382 ולצ"ן: עבור "השיעור השבועי". 3. קישור דיגיטלי מאובטח להו"ק: <https://nedar.im/7004246> ולצ"ן: עבור "השיעור השבועי". 4. פלא': 0775676076 (הרב דוד).